

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. lapkričio 16 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Gražinos Davidonienės ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo A. S. (A. S.) kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo A. S. ieškinį atsakovui M. F. (M. F.) dėl garbės ir orumo gynimo bei neturtinės žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama teisės normų, reglamentuojančių tarptautinio teisingumo taisyklės, aiškinimo ir taikymo, kai teiginių paskleidimo viešojoje erdvėje – internete metu pabėgėlio statusą Lietuvos Respublikoje turėjęs ir gyvenamąją vietą Lietuvoje deklaravęs asmuo pareiškia ieškinį dėl garbės ir orumo gynimo Rusijos Federacijos piliečiui, reziduojančiam šioje šalyje.
2. Ieškovas kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti, kad atsakovo 2019 m. rugsėjo 10 d. išsakyti ir į „Youtube“ socialinį tinklą įkelti teiginiai apie ieškovo: „A. S. yra nusikaltėlis bėglys, menkysta, baili būtybė, niekšas, žiurkė, bjaurybė, pedofilas bei persekiojamas Ukrainoje grynai dėl baudžiamosios sudėties“, žemina ieškovo garbę ir orumą. Taip pat ieškovas prašo įpareigoti atsakovą po teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų, „Youtube“ socialiniame tinkle, savo paskyroje, įkelti vaizdo įrašą, kuriame atsakovas paskelbtų ir paneigtų ieškovo garbę ir orumą žeminančius duomenis: „2019 m. rugsėjo 10 d. per mano duotą interviu, kuris buvo paskelbtas socialiniame tinkle „Youtube“, aš, M. F., apie A. S. paskelbiau klaidingą ir tikrovės neatitinkančią informaciją: A. S. pavadinau nusikaltėliu bėgliu, menkysta, bailia būtybe, niekšu, žiurke, bjauryste, pedofilu bei nurodžiau, kad A. S. yra persekiojamas Ukrainoje grynai dėl baudžiamosios sudėties. Pripažįstu, kad paskelbti teiginiai neatitinka tikrovės ir žemina A. S. asmens garbę ir orumą“, priteisti iš atsakovo ieškovui 3000 Eur neturtinės žalos ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

3. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2021 m. liepos 27 d. nutartimi ieškovo ieškinį atsakovui dėl garbės ir orumo gynimo bei neturtinės žalos atlyginimo paliko nenagrinėtą.
4. Teismas nustatė, kad Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Kontrolės skyrius nagrinėja ieškovui suteikto Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi Europos Sąjungoje panaikinimo klausimą, gavęs duomenų, kad ieškovas kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje gyvena ilgiau nei 6 metus. Teismas, remdamasis 2021 m. balandžio 6 d. tarnybiniu pranešimu Nr. 6K-307, nustatė, kad vyr. specialistas M. M. 2021 m. kovo 24 d. apie 8.30 val. nuvyko ieškovo A. S. deklaruotą gyvenamosios vietos adresu (*duomenys neskelbtini*), tačiau buto duris atidariusi mergina paaiškino, kad šį butą nuomojasi iš J. J. jau trejus metus ir per šį laikotarpį jokie kiti asmenys bute nėra gyvenę.
5. Taip pat teismas nurodė, kad iš UAB „Vilniaus apartamentai“ 2021 m. balandžio 6 d. atsakymo matyti, kad bendrovė niekada formaliai nebuvo suteikusi ieškovui teisės naudotis Svečių namų patalpomis, esančiomis (*duomenys neskelbtini*), kartu ir gyventi jose jam asmeniškai. Teismas nustatė, kad UAB „Vilniaus apartamentai“ ir ieškovas nebuvo sudarę jokių įpareigojančių sutarčių dėl naudojimosi bendrovės patalpomis, bendrovė buvo suteikusi leidimą ieškovui registruoti gyvenamąją vietą Svečių namų adresu (*duomenys neskelbtini*), tačiau tarnybiniame pranešime konstatuota, kad ieškovas paskutiniu deklaruotos vietos adresu (*duomenys neskelbtini*), niekada negyveno, taip pat nuo 2017 m. vasario 15 d. iki 2020 m. birželio 21 d. negyveno ir ankstesnėje deklaruotoje gyvenamojoje vietoje (*duomenys neskelbtini*).
6. Teismas nusprendė, kad Migracijos departamento pažyma laikytina oficialiu rašytiniu įrodymu, turinčiu didesnę įrodomąją galią, joje nurodytos aplinkybės laikytinos visiškai įrodytomis ir kitais byloje esančiais įrodymais nėra paneigtos. Teismas konstatavo, kad byloje surinktų naujų įrodymų visuma atskleidžia naujai paaiškėjusias aplinkybes ir suteikia pagrindą daryti išvadą, kad ieškovui nurodžius, jog gyvena Lietuvoje, tokiu būdu yra siekiama suklaidinti teismą siekiant nagrinėti bylą Lietuvos Respublikos teismuose. Teismo vertinimu, tokiuose ieškovo veiksmuose, kai pateikiama klaidinanti ir tikrovės neatitinkanti informacija apie nuolatinę faktinę gyvenamąją vietą ir neva turimą reputaciją Lietuvos Respublikoje, galima įžvelgti ieškovo piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis požymius.
7. Taip pat teismas pažymėjo, kad Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2021 m. gegužės 10 d.

- sprendimu Nr. 21PR-1 dėl pabėgėlio Lietuvos Respublikoje statuso ir Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi Europos Sąjungoje panaikinimo bei draudimo atvykti į Lietuvos Respubliką nusprendė: i) panaikinti ieškovui suteiktą pabėgėlio Lietuvos Respublikoje statusą, nes jis kelia grėsmę valstybės saugumui ir nebėra aplinkybių, dėl kurių jam pabėgėlio statusas buvo suteiktas; ii) pripažinti Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2021 m. balandžio 14 d. sprendimą Nr. 24U-6 dėl ieškovo Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi Europos Sąjungoje panaikinimo netekusiu galios; iii) panaikinti ieškovui išduotą leidimą nuolat gyventi; iv) uždrausti ieškovui atvykti į Lietuvos Respubliką penkerius metus nuo šio sprendimo įsiteisėjimo dienos.
8. Paaikškęs naujoms aplinkybėms dėl akivaizdžiai neteisingų duomenų teismui pateikimo ir nustačius tai, kad ieškovas nuolatinės faktinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje niekada neturėjo ir neturi, taip pat įvertinęs, kad teiginiai, kuriuos ieškovas prašo pripažinti žeminančiais jo garbę ir orumą, yra išsakyti rusų kalba, adresuoti ne Lietuvos piliečiams ir su Lietuvos Respublika jokiais aspektais nėra susiję, teismas padarė išvadą, kad ieškovo reputacijai Lietuvoje žala negalėjo būti padaryta, todėl Lietuvos Respublikos teismai šiuo atveju neturi jurisdikcijos nagrinėti pareikšto ieškinio dėl garbės ir orumo gynimo.
 9. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą, netenkino atsakovo prašymo dėl baudos skyrimo už piktnaudžiaviną procesinėmis teisėmis, taip pat priteisė iš ieškovo atsakovo naudai 400 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimą.
 10. Apeliacinės instancijos teismas, remdamasis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-3-89-916/2021, nurodė, kad internetu daromo delikto atveju paviešintos informacijos sklaida yra didelė, todėl teoriškai galbūt šmeižikiška informacija trečiųjų asmenų gali būti sužinota bet kur, kur yra interneto ryšys. Dėl šios priežasties ieškovas gali siekti pasirinkti maksimaliai jam palankų teismą, todėl tokiose bylose yra ypač svarbu atriboti atvejus, kada subjektas sąžiningai naudojasi teise į teisminę gynybą, nuo atvejų, kai jis siekia užsitikrinti maksimaliai palankų teisinį režimą bylinėtis ar turi kitų tikslų. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, aplinkybė, jog informacija buvo sužinota Lietuvoje, savaime dar nėra pagrindas daryti išvadą, jog tokio pobūdžio ginčas teisingas Lietuvos teismams. Turi būti vertinama, ar ieškovas nesiekia užsitikrinti maksimaliai palankų teisinį režimą bylinėtis ar turi kitų tikslų.
 11. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į pirmiau nurodytą kasacinio teismo išaiškinimą, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, įvertinęs informacijos nukreipimo aplinkybes, o būtent tai, kad teiginiai, kuriuos ieškovas prašo pripažinti žeminančiais jo garbę ir orumą, išsakyti rusų kalba, adresuoti ne Lietuvos piliečiams ir su Lietuvos Respublika jokiais aspektais nėra susiję, pagrįstai nusprendė, jog ieškovo reputacijai Lietuvoje žala negalėjo būti padaryta. Taip pat apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad byloje nėra objektyvių duomenų, leidžiančių padaryti išvadą, kad Lietuvoje buvo pasiekta pakankama informacijos sklaida. Teismas taip pat pažymėjo, kad ieškovas iš esmės nenurodė aplinkybių, kurių pagrindu galima būtų spręsti, jog Lietuvoje buvo atliktas fizinis atitinkamos informacijos publikavimo veiksmas.
 12. Pasisakydamas dėl kitų aplinkybių, tapusių pagrindu reikalauti žalos atlyginimo, apeliacinės instancijos teismas nesutiko su ieškovo argumentu, kad naujai paaikšėjusios aplinkybės dėl ieškovo gyvenamosios vietos neturi jokios lemiamos reikšmės. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismo nustatytos aplinkybės dėl ieškovo gyvenamosios vietos reikšmingos sprendžiant, ar byloje nėra kitų aplinkybių, tapusių pagrindu reikalauti atlyginti žalą, t. y. ar asmuo nepiktnaudžiauja teise, naudodamasis palankiausio teismo paieška (angl. *forum shopping*).
 13. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad, siekiant atskirti nesąžiningo taktinio bylinėjimosi atvejus nuo sąžiningo naudojimosi teise į teisminę gynybą, šiam klausimui teisingai išspręsti yra reikšmingos aplinkybės, įrodančios ar paneigiančios asmens sąsajas su Lietuva, t. y. ar jos nėra atsitiktinės ar epizodinės, kad galima būtų spręsti, ar asmuo Lietuvos Respublikoje turi reputaciją.
 14. Papildomai apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad, be pirmosios instancijos teismo nustatytų faktinių aplinkybių, aplinkybė, kad ieškovas negyveno ir negyvena Lietuvos Respublikoje, patvirtina ir kiti duomenys, jog ieškovui priklauso gyvenamasis namas, esantis (*duomenys neskelbtini*), taip pat atsakovo pateikti papildomi dokumentai, kad ieškovas yra nuolatinis Ispanijos gyventojas, prašantis, jog Ispanijos valdžia suteiktų jam politinį prieglobstį.
 15. Įvertinęs šias ir pirmosios instancijos teismo nustatytas aplinkybes, apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvadomis, jog ieškovas neįrodė sąsajų su Lietuva, taip pat nepaneigė byloje esančių duomenų, jog jau 6 metus Lietuvoje negyvena. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad tai įrodo, jog ieškovo sąsajos su Lietuva yra imitacinio pobūdžio, o ieškovo akivaizdžiai neteisingų duomenų apie gyvenamąją vietą nurodymas neatitinka sąžiningumo reikalavimų.
 16. Apeliacinės instancijos teismas nesutiko su ieškovo argumentu, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nesivadovavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-3-89-916/2021 ir joje nurodytomis žemesnės instancijos teismų nustatytomis aplinkybėmis, kadangi naujai paaikšėjusios aplinkybės nebuvo vertinamos ir tiriamos ieškovo cituojamoje byloje, taip pat ieškovas nepateikė jokių objektyvių duomenų, kurie paneigtų naujai paaikšėjusias aplinkybes ar įrodytų realų ryšį su Lietuva, o vien formalūs teiginiai, jog ieškovas Lietuvoje yra deklaravęs gyvenamąją vietą ir yra priimtas sprendimas dėl prieglobsčio, savaime nepaneigia naujai paaikšėjusių aplinkybių, įrodančių, jog ieškovo sąsajos su Lietuva yra epizodinės, imitacinio pobūdžio.
 17. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad ieškovo formalūs argumentai, jog situacija yra nepakitusi, kadangi byloje nėra duomenų, jog būtų panaikintas Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2021 m. gegužės 10 d. sprendimas, taip pat nepaneigia byloje esančių duomenų, jog ieškovo su Lietuva ryšys yra epizodinis, imitacinio pobūdžio, juo labiau kad šiuo atveju Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2021 m. gegužės 10 d. sprendimas neturėjo esminės reikšmės sprendžiant ieškinio palikimo nenagrinėto klausimą. Teismo vertinimu, esminę reikšmę turėjo Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pažymoje nurodyti duomenys dėl ieškovo gyvenamosios vietos. Todėl apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pažyma laikytina oficialiu rašytiniu įrodymu, turinčiu didesnę įrodomąją galią, ir joje nurodyti duomenys nėra ieškovo paneigti.
 18. Taip pat procesiniu požiūriu įvertinęs ieškinio bei atskirojo skundo turinį, apeliacinės instancijos teismas nurodė neturintis pagrindo spręsti, kad ieškovo kreipimasis į teismą yra akivaizdžiai nepagrįstas ir šia teise ieškovas naudojasi ne pagal paskirtį. Teismas pažymėjo, kad tiek ieškinyje, tiek atskirajame skunde ieškovas nurodė išsamius argumentus bei aplinkybes, kurios, jo vertinimu, įrodo jo teisę pateikti ieškinį Lietuvos teismuose. Taip pat teismas atkreipė dėmesį į tai, kad ir apeliacinės instancijos teismas yra konstatavęs, jog šis ginčas teisingas Lietuvos Respublikai. Be to, teismo vertinimu, nagrinėjamu atveju iš esmės išsiskyrė šalių byloje esančių aplinkybių vertinimas, tačiau tai savaime neįrodo akivaizdžaus piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis fakto. Todėl teismas konstatavo nesant pagrindo skirti ieškovui baudą pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 95 straipsnį.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

19. Kasaciniu skundu ieškovas prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartį ir priimti naują nutartį – Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 29 d. nutartį panaikinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 19.1. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. balandžio 14 d. nutartimi konstatavo, kad ieškovas Lietuvoje turi reputaciją, kuri yra

saugotina. Tokią išvadą kasacinis teismas grindė ieškovo gyvenimo Lietuvoje faktu, trukme, turimu prieglobsčio statusu. Šios aplinkybės rodo, kad ieškovo buvimas Lietuvoje nėra atsitiktinis ar epizodinis, šioje šalyje ieškovas turi interesus.

- 19.2. Ieškovas ir atsakovas buvo pirmiau nurodytos kasacinio teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartimi išnagrinėtos civilinės bylos [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) šalys, todėl ši nutartis ir joje konstatuota aplinkybė apie ieškovo Lietuvoje turimą reputaciją turi prejudicinę reikšmę tiek nagrinėjamai, tiek visoms kitoms civilinėms byloms, kuriose yra sprendžiamas ieškovo garbės ir orumo gynimo klausimas. Tačiau teismai, sprendžiami klausimą dėl Lietuvos teismų jurisdikcijos nagrinėti ginčą, į šią aplinkybę tinkamai neatsižvelgė ir padarė nepagrįstas išvadas, jog ieškovas Lietuvos Respublikoje reputacijos neturi.
- 19.3. Vilniaus apygardos teismas, priimdamas 2021 m. liepos 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2S-2043-653/2021 dėl ieškovo atskirojo skundo dėl Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. gegužės 24 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e2-15460-1050/2021](#), kuria teismas atsisakė priimti ieškovo ieškinį dėl garbės ir orumo gynimo kaip neteismingą Lietuvos teismams, jau žinojo skundžiamoje apeliacinės instancijos teismo nutartyje nurodytas naujas aplinkybes, kad ieškovo sąsajos su Lietuva yra tariamai epizodinės ar imitacinio pobūdžio, tačiau šias aplinkybes vertino kardinaliai priešingai. Vilniaus apygardos teismas, priimdamas 2021 m. liepos 29 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e2S-2043-653/2021](#), sutiko su ieškovo atskirojo skundo argumentų dalimi dėl ieškovo ryšio su Lietuvos Respublika ir reputacijos Lietuvos Respublikoje turėjimo. Teismas šioje nutartyje konstatavo, kad aplinkybė, jog ieškovas turi ryšį su Lietuva ir Lietuvoje turi reputaciją, kuri yra saugotina, konstatavo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas; ieškovui yra suteiktas prieglobstis (pabėgėlio statusas) bei išduotas Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi Europos Bendrijoje; byloje nėra duomenų, kad minėtas sprendimas būtų panaikintas; taip pat nusprendė, kad ieškovo ryšys su Lietuvos Respublika, nepaisant to, kad ieškovas Lietuvoje faktiškai negyvena, nėra nutrūkęs.
- 19.4. Vilniaus apygardos teismo 2021 m. liepos 29 d. nutartyje padaryta išvada, kad ieškovas yra laikomas turinčiu reputaciją Lietuvoje nepaisant naujai paaiškėjusių aplinkybių, turėjo ir tebeturi prejudicinę reikšmę nagrinėjamai bylai, todėl apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą nutartį, privalejo į ją taip pat atsižvelgti ir panaikinti pirmosios instancijos teismo nutartį.
- 19.5. Kasacinis teismas 2021 m. balandžio 14 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) nurodė, kad ta aplinkybė, jog ieškovas Lietuvoje faktiškai negyvena, nėra pagrindas išvadai, kad ieškovo ryšys su Lietuvos Respublika yra nutrūkęs. Byloje esantys duomenys patvirtina, kad ieškovui nuo 2012 m. birželio 8 d. suteiktas prieglobstis (pabėgėlio statusas) Lietuvos Respublikoje, jis šiuo metu yra deklaravęs savo gyvenamąją vietą Vilniuje, Žemaitės g. 5B-27.
- 19.6. Ieškovas, priešingai nei skundžiamoje nutartyje nurodė apeliacinės instancijos teismas, neprivalėjo teikti jokių papildomų objektyvių duomenų, kurie įrodytų jo realų ryšį su Lietuva, nes byloje jau esantys įrodymai ir teismų procesiniai sprendimai, kurie turi prejudiciją šioje byloje, šį faktą patikimai patvirtino. Ieškovui į bylą nepateikus papildomų įrodymų pagrindžiančių jo ryšį su Lietuva, teismai padarė nepagrįstą išvadą, jog ieškovas Lietuvos Respublikoje neturi reputacijos, kuri turi būti ginama, todėl ieškovo ieškinį nepagrįstai paliko nenagrinėtą.
- 19.7. Pasisakydami dėl antrosios sąlygos, ar Lietuvoje buvo pasiekta pakankama informacijos sklaida, kad atitinkama informacija darytų žalą ieškovo teisėms ir teisėtiems interesams, teismai nepateikė detalios ir pakankamos motyvacijos.
- 19.8. Ieškinio priėmimo stadijoje (ar bylos nagrinėjimo metu) teismui sprendžiant tarptautinės jurisdikcijos klausimą pagal Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos 1992 m. liepos 21 d. sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 40 straipsnį, o konkrečiai – analizuojant ginčo atitiktį kasacinio teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartyje nurodytai antrajai sąlygai, pakankamos informacijos sklaidai konstatuoti užtenka nustatyti vien informacijos (duomenų) paskleidimo Lietuvoje faktą, o tolimesnis tokio paskleidimo efektas ir poveikis ieškovo teisėms jau turi būti vertinamas galutiname teismo procesiniame dokumente.
- 19.9. Tiek sprendžiant klausimą dėl teismų jurisdikcijos nagrinėti ginčą dėl asmens garbės ir orumo gynimo, tiek sprendžiant klausimą dėl neturtinės žalos atlyginimo (įskaitant jos dydžio nustatymą) tokio pobūdžio bylose, turi būti vertinamas tas pats kriterijus, t. y. informacijos sklaidos apimtis, mastas, paplitimas. Šią aplinkybę teismas tinkamai ir motyvuotai nustatyti gali tik išnagrinėjęs bylą iš esmės, t. y. įvertinęs konkretaus atvejo informacijos sklaidos apimtį, mastą, paplitimą, ir atsižvelgdamas į tai nuspręsti, ar asmeniui dėl to buvo padaryta reali turtingė ir (ar) neturtinė žala, o jeigu reali žala padaryta, koks turėtų būti šios žalos atlyginimo dydis. Net jei teismas konstatuotų, jog konkrečiu atveju informacijos sklaida nebuvo pakankama, kad asmeniui būtų sukurta reali turtingė ir (ar) neturtinė žala, kurią reikėtų atlyginti, tai *a priori* (iš anksto, nepatikrinus faktų) nereikia, kad tokiu atveju iš viso nebuvo padarytas asmens garbės ir orumo pažeidimas ar juo labiau labiausiai net nenagrinėtinas teisme.
- 19.10. Akivaizdu, kad, įkėlus įrašą „Youtube“ socialiniame tinkle, duomenų sklaidos apimtis yra pakankama pareikšti tokio pobūdžio ieškiniui Lietuvoje, kur minėtas įrašas yra laisvai prieinamas ir kur ieškovas turi reputaciją. Iš su ieškiniu ir atskiroju skundu pateiktų įrodymų matyti, kad tokie duomenys tapo žinomi taip pat ir Lietuvoje gyvenantiems asmenims, todėl yra pagrindas daryti išvadą, kad galimai neteisėti veiksmai ir žalos atsiradimo vieta buvo Lietuvos Respublikoje, o tai pagal Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos 1992 m. liepos 21 d. sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 40 straipsnį lemia civilinės bylos teisingumą Lietuvos Respublikai. Todėl teismai neturėjo pagrindo daryti išvados, jog ginčo informacijos sklaida Lietuvoje nebuvo pakankama.
- 19.11. Iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad, sprendžiant dėl tokio pobūdžio ieškinio teisingumo, pagrindinis dėmesys turi būti teikiamas vertinimui, kur yra asmens interesų centras, atsižvelgiant į reputaciją, kurią jis turi šioje vietoje. Šioje byloje net dviem teismų prejudiciniais sprendimais (nutartimis) yra konstatuota, jog ieškovas Lietuvos Respublikoje turi reputaciją, kuri privalo būti ginama ir nereikalauja papildomo įrodinėjimo. Tuo tarpu antroji sąlyga – ar informacijos sklaida buvo pakankama, remiantis aptariama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, atsižvelgiant į platformos, per kurią yra paskleidžiama tokia informacija, specifiškumą, gali būti konstatuojama vien tik nustačius informacijos paskleidimo faktą, t. y. faktą, jog apie paskleistą informaciją sužinojo bent vienas pašalinis asmuo. Šioje byloje informacijos paskleidimo faktas Lietuvoje yra įrodytas ir dėl to nėra ginčo. Tai iš esmės reiškia, jog tokiu atveju, kai yra sprendžiamas teismų jurisdikcijos klausimas, iš ieškovo net neturėtų būti reikalaujama kaip nors kitaip įrodyti informacijos sklaidos pakankamumo, kaip tik įrodant informacijos paskleidimo faktą.
- 19.12. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. gruodžio 21 d. sprendime nurodyta, kad asmuo, kuris, manydamas, jog jo teisės buvo pažeistos internete skleidžiant jį šmeižiantį turinį, tuo pačiu metu siekia, kad, pirma, būtų ištaisyta informacija ir pašalintas su juo susijęs internete paskelbtas turinys, ir, antra, atlyginta žala, kuri atsirado dėl tokio paskelbimo internete, gali kiekvienos valstybės narės, kurios teritorijoje yra arba buvo prieinamas šis turinys, teismuose reikalauti atlyginti žalą, jam padarytą valstybėje narėje, kur yra teismas, į kurį kreiptasi, nors šie teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti reikalavimo ištaisyti informaciją ir pašalinti turinį. Šis bendrasis principas privalo būti taikomas ir šioje situacijoje, nes tik taip yra įmanomas veiksmingas teisingumo įgyvendinimas, nesiejant jurisdikcijos su formaliais kriterijais.
- 19.13. Vertinant ieškinio jurisdikciją Lietuvos teismuose, pakanka išvados, jog sklaida pasiekė ir informacijos vartotoją, esantį Lietuvoje. Tokių duomenų byloje yra, tačiau jie nebuvo įvertinti skundžiamuose procesiniuose sprendimuose. Atsakovo interviu publikuotas „Youtube“ socialiniame tinkle, kuris yra prieinamas Lietuvoje. Atsakovo interviu duotas 2019 m. rugsėjo 10 d. Vilniuje, iš karto po Vilniaus miesto apylinkės teismo civilinėje byloje [Nr. e2-198-820/2020](#) vykusio teismo posėdžio. Tai patvirtina ir vaizdo įrašo viršutiniame kampe esantis užrašas „Vilnius. Tiesiogiai“.

20. Atsakovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti, skirti iki 5000 Eur baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis klaidinant teismą dėl gyvenamosios vietos, pusę šios baudos priteisiant atsakovo naudai kaip kompensaciją. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 20.1. Ieškovas nagrinėjamu atveju pareiškė ieškinį dėl vieno pagrindinio reikalavimo – pripažinti „Youtube“ socialiniame tinkle išsakytus teiginius rusų? kalba žeminančiais ieškovo garbe? ir orumą, ir dviejų išvestinių reikalavimų? – įpareigoti atsakovą paneigti šiuos teiginius ir atlyginti 3000 Eur žalą. Ieškovo pagrindinis reikalavimas – pripažinti „Youtube“ socialiniame tinkle išsakytus teiginius rusų? kalba žeminančiais ieškovo garbe? ir orumą – ir išvestinis reikalavimas – įpareigoti atsakovą paneigti šiuos teiginius – teisingi Rusijos teismams, nes Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių? santykių? civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 21 straipsnis nustato bendrą? teritorinio teismo kompetencijos taisyklę?, kad abiejų susitariančiųjų šalių? teismai yra kompetentingi nagrinėti bylą?, jeigu atsakovas turi jos teritorijoje gyvenamąją vietą?, nes ši sutartis nenustato kitaip, o šalys nėra raštu susitarusios, koks teismas nagrinės jų ginčą.
- 20.2. Ieškovo ieškinio išvestinis reikalavimas atlyginti 3000 Eur žalą ir paneigti teiginius nėra teisingas Lietuvos teismams, nes viso ginčo teisingumas nustatomas pagal pagrindinio reikalavimo – pripažinti teiginius neatitinkančiais tikrovės ir žeminančiais ieškovo garbe? ir orumą – teisingumą. Kadangi pagrindinis reikalavimas yra neteisingas Lietuvos Respublikos teismams, todėl teismai negalėjo nagrinėti ir papildomo reikalavimo, kuris yra išvestinis iš pagrindinio reikalavimo.
- 20.3. Jei kasacinis teismas nuspręstų, kad išvestinis (papildomas) reikalavimas dėl žalos atlyginimo, kuris galimai teisingas Lietuvos teismams pagal Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių? santykių? civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 40 straipsnį, gali būti nagrinėjamas atskirai nuo pagrindinio reikalavimo pripažinti atsakovo teiginius neatitinkančiais tikrovės ir žeminančiais ieškovo tarianai turima? reputacija?, kuris nėra teisingas Lietuvos teismams pagal minėtos sutarties 21 straipsnį, ieškovo nurodytas tokio ginčo teisingumo pagrindas yra visiškai formalus, nes nors ieškovui buvo suteiktas politinis prieglobstis, tačiau byloje yra įrodymų, jog ieškovas niekada Lietuvoje negyveno, taip pat byloje nėra jokių? įrodymų, kad atsakovo veiksmai, tapę pagrindu reikalauti atlyginti žalą, tarianai buvo įvykdyti Lietuvos teritorijoje.
- 20.4. Byloje surinktu? nauju? įrodymų visuma atskleidžia naujai paaiškėjusias aplinkybes ir suteikia pagrindą daryti išvadą, kad ieškovui nurodžius, jog jis gyvena Lietuvoje, tokiu būdu yra siekiama suklaidinti teismą?, kad byla būtų nagrinėjama Lietuvos Respublikos teismuose. Tokiuose ieškovo veiksmuose, kai pateikiama klaidinanti ir tikrovės neatitinkanti informacija apie nuolatine? faktine? gyvenamąją vietą? ir neva turima? reputaciją? Lietuvos Respublikoje, galima įžvelgti jo piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis požymį. Ieškovas, pareiškdamas ieškinį, tyčia ir piktnaudžiaudamas procesinėmis teisėmis klaidino teismą dėl savo nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvoje, siekdamas šią bylą? ir kitas panašias bylas nagrinėti Lietuvos teismuose.
- 20.5. Teismai pagrįstai nustatė, kad ieškovas niekada nuolat negyveno Lietuvoje – tiek padarant tariamą žalą internete, tiek kai pateikė ieškinį teismui, nes ieškovas yra nuolatinis Ukrainos gyventojas, kadangi šioje valstybėje nuosavybės teise turi butą, esantį? (*duomenys neskkelbtini*), kuriame ieškovas visada buvo deklaravęs savo nuolatine? gyvenamąją vietą? ir vykdė aktyvia? nusikalstamą? ir politinę? veiklą?, vadovaudamas politinei partijai Ukrainoje, siekdamas valdžios. Todėl akivaizdu, kad ieškovo nuolatine? gyvenamoji vieta buvo ir yra Ukrainoje.
- 20.6. Ieškovas yra ir nuolatinis Ispanijos gyventojas, nes, remiantis viešais duomenimis, s?ioje valstybėje turi nuolatinį būstą. Ieškovas nebuvo nuolatinis Lietuvos gyventojas nei pareiškdamas ieškinį, nei patirdamas tariamą žalą, nes nuolat negyveno Lietuvoje, kadangi tuo metu nuolat gyveno Ispanijoje kartu su sutuoktine O. S. bendrame šeimos būste, esančiame (*duomenys neskkelbtini*).
- 20.7. Nors pagal Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių? santykių? civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 40 straipsnį ieškovas gali kreiptis i? šalies, kurios teritorijoje kilo žala arba buvo atliktas veiksmas, sukėles žalą, kompetentingą teismą, taip pat gali kreiptis dėl žalos toje šalyje, kurioje turi gyvenamąją vietą?, tačiau šis straipsnis nėra skirtas ieškiniams dėl garbės ir orumo, taip pat netaikytinas tai atvejais, kai ieškovas ieškinio pareiškimo metu neturi toje šalyje gyvenamosios vietos ir (arba) veiksmas, sukėles žalą, arba pati žala atsirado ne Lietuvoje. Pagal šios bylos faktines aplinkybes tarianai nukentėjęs asmuo Lietuvoje reputacijos neturėjo, kadangi Lietuvoje niekada negyveno, o tiesiog piktnaudžiavo jam Lietuvoje suteiktu prieglobsčio statusu.
- 20.8. Ieškinyje ieškovas nurodė? savo gyvenamosios vietos adresą (*duomenys neskkelbtini*). Taip pat kartu su ieškiniu ieškovas pateikė Gyventojų? registro 2020 m. kovo 10 d. pažymą, kurioje nurodyta, kad ieškovas 2017 m. vasario 15 d. deklaravo gyvenamąją vietą? (*duomenys neskkelbtini*), o pagal 2020 m. gruodžio 9 d. pažymą gyvenamąją vietą? deklaravo (*duomenys neskkelbtini*). Tačiau, bylos nagrinėjimo metu gavus naujų įrodymų, paaiškėjo nauja faktinė? aplinkybė?, kad ieškovas nė vienu nurodytu adresu faktiškai negyvena ir niekada negyveno. Taip pat byloje nėra įrodymų, kad ieškovo nuolatine? ir faktine? gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje.
- 20.9. Atsakovas į bylą pateikė papildomus dokumentus, kuriais grindžia faktinė? aplinkybę?, kad ieškovas yra nuolatinis Ispanijos gyventojas, prašantis, kad Ispanijos valdžia suteiktų? jam politinį? prieglobstį?. Ieškovas niekada negyveno, negyvena ir nesiruošia gyventi Lietuvoje, o tiesiog piktnaudžiauja politinio prieglobsčio ir gyvenamosios vietos deklaravimo sistemomis, imituodamas nuolatinį gyvenimą Lietuvoje, nors čia niekada negyveno, negyvena ir nesiruošia gyventi, todėl ginčas nėra teisingas Lietuvos Respublikos teismams. Atsakovo pateiktas teismui straipsnis bei Pilietinių ir politinių teisių valdybos direktoriaus A. M. (A. M.) pasirašytas tekstas patvirtina, kad Ispanijos valstybė suteikė prieglobstį visai ieškovo šeimai, taip pat ieškovui suteiktas Katalonijos Vyriausybės palaikymas. Taip pat A. M. pasirašytame tekste nurodoma, kad O. ir A. S??. – Ukrainos žurnalistai ir aktyvistai, gavę? politinių? pabėgėlių statusą Lietuvoje, taigi ir visoje Europos Sąjungoje, nuo 2012 metų?. Tuomet jie atvyko i? Kataloniją? ir čia nuolat gyvena, čia jiems gimė sūnus.
- 20.10. Paaikšėjus naujoms aplinkybėms dėl akivaizdžiai neteisingų? duomenų? teismui pateikimo ir nustatius tai, kad ieškovas nuolatinės faktinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje niekada neturėjo ir neturi, taip pat įvertinę, jog teiginiai, kuriuos ieškovas prašo pripažinti žeminančiais jo garbe? ir orumą, yra išsakyti rusų? kalba, adresuoti ne Lietuvos piliečiams ir su Lietuvos Respublika jokiais aspektais nėra susiję?, taip pat įvertinę byloje naujai paaiškėjusias faktines aplinkybes pagal pirmiau minėtoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje nurodytus kriterijus, teismai pagrįstai nusprendė, kad ieškovo reputacijai Lietuvoje žala negalėjo būti padaryta. Teismai pagrįstai padarė? išvadą, kad Lietuvos Respublikos teismaisuo atveju neturi jurisdikcijos nagrinėti pareikšto ieškinio dėl garbės ir orumo gynimo, išaiškindami ieškovui, jog su šiuo ieškiniu jis turi teisę? kreiptis pagal savo nuolatine? arba pagal atsakovo faktinė? gyvenamąją vietą? i? atitinkamą? Rusijos Federacijos teismą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

21. Bylą su tarptautiniu elementu nagrinėjimo ir teismo teisingumo nustatymo klausimai reglamentuojami [CPK](#) VII dalies „Tarptautinis civilinis procesas“ nuostatomis. Šios [CPK](#) nuostatos taikomos, jeigu tarptautinė sutartis, kurios dalyvė yra Lietuvos Respublika, atitinkamų santykių nereglamentuoja kitaip ([CPK 780 straipsnis](#)). Bylą nagrinėjantis teismas savo iniciatyva privalo patikrinti, ar byla teisinga Lietuvos teismams ([CPK 782 straipsnis](#)).
22. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismo teisingumo taisyklių laikymasis yra viena iš teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo sąlygų, todėl pagal nacionalinę teisę teismas tikrina jurisdikciją bylos iškelimo metu. Tai reiškia, kad iškeldamas bylą teismas turi turėti pakankamą pagrindą spresti, jog pareikšti reikalavimai yra jam teisingi. Teismas, nustatęs, kad pateiktas ieškinys jam teisingas, jį priima. Nustatęs, kad pareikšti reikalavimai ar jų dalis jam neteisingi, teismas atsisako priimti ieškinį ar jo dalį dėl konkrečių reikalavimų ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 2 punktas). Jeigu teismas jau po bylos iškelimo konstatuoja, kad byla nėra teisinga Lietuvos Respublikos teismams, pareikšamas paliekamas nenagrinėtas ([CPK 782 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-443-969/2016](#), 21 punktas).
23. Tam, kad bylos su tarptautiniu elementu teismo teisingumo klausimas būtų išspręstas teisingai, visais atvejais būtina nustatyti, koks konkrečiai teisės aktas turi būti taikomas sprendžiant tarptautinės jurisdikcijos klausimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-171-611/2019](#), 22 punktas). Jeigu yra galiojanti Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis, kurioje išspręsti teismo teisingumo klausimai, turi būti taikomos tarptautinės sutarties nuostatos, o ne teismo teisingumo taisyklės, nustatytos vidaus teisėje ([CPK 780 straipsnis](#)). Bylą nagrinėjantis teismas turi nustatyti, koks teisės aktas (Lietuvos vidaus teisė, tarptautinė dvišalė sutartis, tarptautinė daugiašalė sutartis, Europos Sąjungos teisės aktai) reglamentuoja nagrinėjamos bylos teismo teisingumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-474/2011](#)).
24. Teismas, gavęs ieškinį su tarptautiniu elementu, pirmiausia turi nustatyti ieškinio dalyką, o tais atvejais, kai ieškiniu pareiškiami keli reikalavimai, teismas juos vertina atskirai, nebent taikytinas teisės aktas, pagal kurį nagrinėtinas tarptautinės jurisdikcijos klausimas, leidžia juos vertinti kartu. Tam, kad būtų nustatytas tarptautinės jurisdikcijos klausimu išnagrinėti taikytinas teisės aktas, pirmiausia turi būti nustatyti konkrečiai bylai aktualūs dalyvaujančių byloje asmenų (pavyzdžiui, atitinkamos šalies nuolatinė gyvenamoji (buveinė) vieta ir kt.) bei ginčo dalyko duomenys, pagal juos įvertinama, koks tarptautinės jurisdikcijos pagrindas yra aktualus. Šių duomenų pagrindu teismas nustato susijusią valstybę (susijusias valstybes). Antra, teismas nustato, kokia teisės aktų grupė (Europos Sąjungos reglamentai, tarptautinės sutartys, nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintos tarptautinės privatinės teisės normos) aktuali tarptautinei jurisdikcijai nustatyti dėl atitinkamo reikalavimo. Toliau preliminarieji nustatomas taikytinas konkretus teisės aktas (pavyzdžiui, konkretus Europos Sąjungos reglamentas). Tai padarius, išsamiai patikrinama pasirinkto teisės akto taikymo sritis – 1) materialioji, 2) teritorinė, 3) asmeninė ir 4) laike. Jeigu reikalavimas (reikalavimai) patenka į atitinkamo teisės akto taikymo sritį, tarptautinės jurisdikcijos klausimas turi būti sprendžiamas pagal šį teisės aktą. Atliekant aptariamą vertinimą, būtina analizuoti ir konkrečiame teisės akte įtvirtintas jo taikymo srities išimtis bei aktualią teismų praktiką (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudenciją) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-551-915/2016](#), 60 ir 61 punktai).
25. Nustatant, ar egzistuoja sąlygos, kurių pagrindu teismas prisiima jurisdikciją arba jos atsisako, aktualus yra kreipimosi į teismą (ieškinio padavimo) momentas. Teismas, vėlesnėse proceso stadijose nustatęs, kad kreipimosi į teismą metu nebuvo sąlygų, kurių pagrindu jis prisiėmė jurisdikciją, todėl jurisdikcija buvo prisiimta klaidingai, gali jos atsisakyti. Tuo tarpu sąlygų ir aplinkybių, nuo kurių priklauso ginčo sprendimas teisme, pasikeitimas po jurisdikcijai nustatyti aktualaus laiko momento pagal bendrąją taisyklę nepanaikina teismo jurisdikcijos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-34-219/2017](#), 34, 42 punktai). [CPK](#) 781 straipsnyje nustatytas nacionalinio teismo teisingumo prioritetas tais atvejais, kai ieškinio pareiškimo metu byla yra teisinga Lietuvos Respublikos teismams, nepaisant to, kad vėliau aplinkybės pasikeitė, t. y. nacionalinio teismo teisingumo prioritetas siejamas su bylos iškelimo Lietuvos Respublikos teismuose momentu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-360-378/2015](#); 2020 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-145-823/2020](#), 18 punktas).
26. Ieškinio priėmimo stadijoje tarptautinio teismo teisingumo klausimu priimtos tarpinės teismo nutartys neturi neires *judicata* (galutinis teismo sprendimas), nei prejudicinės galios, nes jomis ginčas nėra išspręstas iš esmės, jomis nėra pasisakoma dėl šalių materialinių teisių ir pareigų. Jos neužkerta kelio teismui vertinti byloje pareiktų reikalavimų tarptautinės jurisdikcijos klausimą bylos nagrinėjimo iš esmės stadijoje, įskaitant procesą apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme. Priešingai, [CPK](#) 782 straipsnyje teismui nustatyta pareiga *ex officio* (savo iniciatyva) vertinti tarptautinį bylos teismo teisingumą ir, nustatęs, kad byla Lietuvos Respublikos teismams neteisinga, palikti ieškinį nenagrinėtą. Šis įpareigojimas ir ieškinio priėmimo stadijoje atliekamo patikrinimo ribos lemia tai, jog jis, toje pačioje byloje vėliau nustatęs, kad jurisdikcija prisiimta ar jos atsisakyta nepagrįstai, nėra saistomas priėmimo stadijoje padarytų išvadų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-551-915/2016](#), 25, 26 punktai).

Dėl Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose nuostatų taikymo, sprendžiant ieškinio dėl žalos asmens reputacijai teismo teisingumo klausimą

27. Nagrinėjami atveju atsakovo gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje, todėl, sprendžiant dėl Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijos nagrinėti jam pareiktus reikalavimus, taikytinos Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sudarytos tarptautinės sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (toliau – ir Dvišalė sutartis) įtvirtintos teismo teisingumo taisyklės ([CPK 780 straipsnis](#)).
28. Pagal Dvišalės sutarties 21 straipsnio („Teismų kompetencija“) 1 dalyje įtvirtintą bendrąją teismo teisingumo taisyklę kiekvienos susitariančiosios šalies teismai kompetentingi nagrinėti civilines ir šeimos bylas, jeigu atsakovas turi jos teritorijoje gyvenamąją vietą ir jei ši sutartis nenustato kitaip. Dvišalės sutarties 40 straipsnio („Žalos atlyginimas“) 3 dalyje nustatyta, kad žalos atlyginimo bylose priimti sprendimus kompetentingas teismas tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje įvyko veiksmas arba kitokia aplinkybė, tapusi pagrindu reikalauti atlyginti žalą. Nukentėjusysis taip pat gali pareikšti ieškinį teisme tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje atsakovas turi gyvenamąją vietą. Taigi Dvišalėje sutartyje įtvirtinti trys alternatyvūs jurisdikcijos nustatymo žalos atlyginimo bylose kriterijai (pagrindai): i) pagal žalą padariusių (teisę pažeidusių) veiksmų atlikimo vietą; ii) pagal kitokios aplinkybės, tapusios pagrindu reikalauti atlyginti žalą, įvykimo vietą; iii) pagal atsakovo gyvenamąją vietą.
29. Dvišalėje sutartyje nenustatytos specialiosios jurisdikcijos taisyklės, skirtos konkrečiai difamacijai, juo labiau difamacijai internete. Atsižvelgiant į aplinkybę, kad visuomenėje besiklostantys santykiai, ypač kiek jie yra susiję su technologijų skvarba ir vis didėjančia jų reikšme visuomenės gyvenime, abiejose susitariančiosiose valstybėse nuo Dvišalės sutarties sudarymo 1992 metais sparčiai progresavo, Dvišalės sutarties nuostatos vertintinos atsižvelgiant į šiuolaikinio gyvenimo realijas, naujas informacijos sklaidos ir vartojimo (prieinamumo) formas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#), 14 punktas). Siekdamas

maksimaliai veiksmingo ir susitariančiųjų valstybių gyventojams patogaus Dvišalės sutarties taikymo, kasacinis teismas savo praktikoje vertina, kokie yra tarptautiniai standartai atitinkamoje srityje.

30. Europos Sąjungos valstybėse, taip pat ir Lietuvoje, taikomo 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Reglamentas) 7 straipsnio 2 punkte įtvirtinta, kad asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinyse bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas vietas, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlęs įvykis, teismuose.
31. Ankstesniame punkte nurodytą Reglamento nuostatą išaiškinęs Europos Sąjungos Teisingumo Teismas byloje, susijusioje su fiziniu asmeniu, nusprendė, kad, įkėlus turinį į interneto svetainę ir taip galimai pažeidus asmenines teises, asmuo, kuris mano, kad jo teisės buvo pažeistos, turi teisę pareikšti ieškinį dėl visos žalos atlyginimo valstybės narės, kur yra jo interesų centras, teismuose (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *eDate Advertising ir kt.*, C-509/09 ir C-161/10, 52 punktas). Dėl tokio turinio įkėlimo platformos specifškumo galimas pažeidimas paprastai geriausiai atsiskleidžia nurodyto asmens interesų centro buvimo vietoje, atsižvelgiant į reputaciją, kurią jis turi šioje vietoje. Taigi nukentėjusiojo interesų centro kriterijus atspindi vietą, kurioje iš esmės kyla didžiausia žala, patirta dėl interneto svetainėje paskelbto turinio.
32. Vertindamas su juridinio asmens dalykinės reputacijos galimu pažeidimu susijusią situaciją, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas Reglamento 7 straipsnio 2 punktą aiškino taip, kad juridinis asmuo, teigiantis, jog apie jį internete paskelbus klaidingą informaciją ir nepašalinus su juo susijusių komentarų buvo pažeistos jo asmeninės teisės, gali kreiptis į valstybės narės, kuri yra jo interesų centras, teismus su ieškiniu, kuriuo prašoma ištaisyti šią informaciją, pašalinti komentarus ir atlyginti visą jo patirtą žalą. Jeigu atitinkamas juridinis asmuo vykdo didžiąją savo veiklos dalį kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra jo oficiali buveinės vieta, toks asmuo gali iškelti bylą pažeidimą tariamai padariusiam subjektui pagal žalos atsiradimo vietą minėtoje kitoje valstybėje narėje (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Didžiosios kolegijos 2017 m. spalio 17 d. sprendimas byloje *Bolagsupplysningen OÜ*, C-194/16).
33. Taigi, Europos Sąjungos teisiniame reglamentavime tarptautinė jurisdikcija nagrinėti tokio pobūdžio ieškinius, be atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismų, galinčių nagrinėti bylą pagal bendrosios jurisdikcijos taisyklę, suteikiama valstybės narės, kurioje yra ieškovo interesų centras, teismams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#), 18 punktas).
34. Pagal Dvišalės sutarties 40 straipsnį, siekiant nustatyti tarptautinę jurisdikciją, „veiksmo, tapusio pagrindu reikalauti atlyginti žalą“ vieta gali būti laikoma (i) neteisėtų veiksmų fizinio atlikimo vieta – valstybė, kurioje buvo atliktas fizinis atitinkamos informacijos publikavimo veiksmas (paviešintas įrašas socialiniame tinkle). Ši vieta dažniausiai sutampa su atsakovo gyvenamąja (buveinės) vieta. Vis dėlto tam tikrais atvejais fizinio veiksmo atlikimo vieta gali būti nesusijusi nei su deliktu, nei su jo pasekmėmis. Atsižvelgiant į didelį žmonių mobilumą ir tai, kad veiksmų atlikimas internete mažai koreliuoja su fizine asmens buvimo vieta, taip pat į tai, kad internetinės publikacijos įprastai turi savo tikslinę auditoriją, tokia vieta taip pat gali būti pripažįstama ir (ii) valstybė, į kurią yra nukreipta atitinkama publikacija. Ši vieta dažniausiai bus ieškovo gyvenamoji (buveinės) vieta. Informacijos nukreipimo aplinkybė gali rodyti atitinkamo interneto resurso lankytojų pasiskirstymo geografiją, lankomumo statistiką, informacijos kalbą, informacijos turinys, aktualumas tam tikrai vietai ar regionui ir kt. Galiausiai, kadangi paskleidimo būtinoji sąlyga yra tai, kad informacija būtų sužinota, o žala reputacijai galima tik kitam asmeniui sužinojus atitinkamą informaciją, reikia pripažinti, kad tokia vieta gali būti ir (iii) valstybė, kurioje atitinkama informacija buvo jos adresatų sužinota, nes būtent šioje vietoje dažniausiai atsiranda žala. Sužinojimas atitinka „kitos aplinkybės, tapusios pagrindu reikalauti atlyginti žalą“ sąvoką. Šis jurisdikcijos pagrindas taip pat dažniausiai atitiks nukentėjusio asmens gyvenamąją (buveinės) vietą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#), 26 punktas).
35. Nors Dvišalės sutarties 40 straipsnyje vartojama sąvoka „prievolė atlyginti žalą“ gali sudaryti įspūdį, kad normos taikymo sritis apribota konkrečiu teisių gynbos būdu – žalos atlyginimu, pagal tokią formuluotę teismas, kurio teritorijoje „įvyko veiksmas“ arba „kitokia aplinkybė, tapusi pagrindu reikalauti atlyginti žalą“, turėtų jurisdikciją spręsti reikalavimą dėl žalos atlyginimo priteisimo, bet neturėtų jurisdikcijos spręsti dėl kitų reikalavimų (pavyzdžiui, reikalavimo įpareigoti atlikti veiksmus). Toks reguliavimas, atsižvelgiant į jau nurodytą aptariamo delikto specifiką, būtų neracionalus (pavyzdžiui, jeigu vienos susitariančiosios valstybės pilietis kitoje susitariančiojoje valstybėje padarytų deliktą, tuomet nukentėjęs asmuo savo gyvenamosios vietos susitariančiojoje valstybėje pagal „žalos padarymo vietas“ ir (ar) „kitos aplinkybės <...>“ (t. y. neteisėtų veiksmų ir žalos atsiradimo vietos) kriterijų galėtų bylinėtis tik dėl žalos atlyginimo priteisimo, o kitus reikalavimus turėtų reikšti kitos susitariančiosios valstybės teisme pagal atsakovo gyvenamąją vietą). Iš esmės toks teisės aiškinimas reikštų, kad: a) ieškovas dėl visų reikalavimų turėtų kreiptis į atsakovo gyvenamosios vietos susitariančiosios valstybės teismą; arba b) tai lemtų proceso fragmentavimą – dėl dalies reikalavimų ieškovas turėtų kreiptis į atsakovo gyvenamosios vietos teismą, o dėl žalos atlyginimo priteisimo galėtų bylinėtis pagal jau minėtą specialiąją jurisdikcijos taisyklę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#), 27 punktas).
36. Kadangi difamacijos deliktu padaroma žala tokiai kompleksškai ir sudėtingai teisei vertybei kaip asmens garbė ir orumas, reputacija, tokio pobūdžio žalos ištaisymo teisinės priemonės taip pat yra kompleksinės, tarp jų egzistuoja tarpusavio ryšys. Taigi, siekiant visiškai ištaisyti difamacijos deliktu asmeniui padarytą žalą, gali tekti taikyti kelių priemonių (gynybos būdų) kompleksą, derinant piniginių žalos atlyginimų su kitais pažeistų teisių gynimo būdais. Ieškovo pareiga dėl visų reikalavimų kreiptis į atsakovo gyvenamosios vietos teismą arba proceso fragmentavimas gali neužtikrinti asmeniui realios galimybės pasinaudoti teismine gynyba. Tokios pareigos nustatymas, kaip ir proceso fragmentavimas, neužtikrintų tinkamos sudėtingu deliktu pažeistos asmens teisės gynybos, neatitiktų šiuolaikinių teisinio reguliavimo ir teismų praktikos vystymosi tendencijų, o analizuojama Dvišalės sutarties norma taptų neveiksminga. Todėl siekiant užtikrinti analizuojamos teisės normos veiksmingumą, atsižvelgiant į difamacijos delikto esmę bei iš Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos kylančius teisės kreiptis į teismą realumo ir efektyvumo užtikrinimo kriterijus, ši teisės norma turėtų apimti ir jurisdikciją taikyti kitus difamacijos atveju pasitelkiamus teisių gynbos būdus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#), 28 punktas).
37. Kasacinis teismas, konstatavęs būtinumą atriboti atvejus, kai subjektas sąžiningai naudojasi teise į teisminę gynybą, nuo atvejų, kai pasinaudojant teisingumo institutu dirbtinai siekiama palankiausio teisinio režimo, suformulavo aktualią nagrinėjamai bylai taisyklę, pagal

kurią, aiškinant Dvišalės sutarties 40 straipsnyje nustatytą „kitos aplinkybės, tapusios pagrindu reikalauti atlyginti žalą“ kriterijų, reikia analizuoti: 1) ar asmuo Lietuvos Respublikoje turi reputaciją (t. y. ar jo sąsajos su Lietuva nėra atsitiktinės ar epizodinės); 2) ar Lietuvoje buvo pasiekta pakankama informacijos sklaida, kad atitinkama informacija darytų žalą ieškovo reputacijai Lietuvoje negalėjo būti padaryta. Teisėjų Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#), 33 punktas).

Dėl aptartų teisės normų ir teismų praktikos nuostatų taikymo nagrinėjamoje byloje

38. Bylą nagrinėję teismai paliko nenagrinėtą ieškovo pareikštą ieškinį atsakovui, nustatę ir pagal jurisdikciją reglamentuojančias teisės normas bei teismų praktiką įvertinę faktines aplinkybes, kad: i) ieškovas nuolatinės faktinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturėjo ir neturi; ii) nenustatytas realus jo ryšys su Lietuva; iii) teiginiai, kuriuos ieškovas prašo pripažinti žeminančiais jo garbę? ir orumą, yra išsakyti rusų? kalba, adresuoti ne Lietuvos piliečiams. Todėl, teismų vertinimu, žala ieškovo reputacijai Lietuvoje negalėjo būti padaryta. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad tokia byla nagrinėjusių teismų išvada yra pagrįsta ir teisėta.
39. Kasaciniu skundu ieškovas ginčija teismų procesinius sprendimus, teigdamas, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#), kurioje konstatuota, jog ieškovas Lietuvoje turi reputaciją, kuri yra saugotina, turi prejudicinę reikšmę nagrinėjamai bylai. Tokią išvadą teismas padarė, atsižvelgdamas į ieškovo gyvenimo Lietuvoje faktą, trukmę, jam suteiktą prieglobsčio statusą. Teisėjų kolegija šį kasacinio teismo argumentą atmeta kaip nepagrįstą dėl toliau nurodytų priežasčių.
40. Visų pirma, kaip nurodyta šios nutarties 25 ir 26 punktuose, sprendžiant, ar egzistuoja sąlygos, kurių pagrindu teismas prisiima jurisdikciją arba jos atsisako, aktualus yra kreipimosi į teismą (ieškinio padavimo) momentas. Teismas, vėlesnėse proceso stadijose nustatęs, kad kreipimosi į teismą metu nebuvo sąlygų, kurių pagrindu jis prisiėmė jurisdikciją, todėl jurisdikcija buvo prisiimta klaidingai, gali jos atsisakyti. Ieškinio priėmimo stadijoje tarptautinio teisingumo klausimu priimtos tarpinės teismo nutartys neturi nei *res judicata*, nei prejudicinės galios, nes jomis ginčas nėra išsprendžiamas iš esmės, jomis nėra pasisakoma dėl šalių materialinių teisių ir pareigų. Jos neužkerta kelio teismui vertinti byloje pareiktų reikalavimų tarptautinės jurisdikcijos klausimą bylos nagrinėjimo iš esmės stadijoje, įskaitant procesą apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme.
41. Antra, byla pakartotinai nagrinėjama teismai nustatė kitokias reikšmingas jurisdikcijos nustatymui faktines aplinkybes, kurios byloje nebuvo nustatytos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) priėmimo metu ir kurių ieškovas neginčijo.
42. Trečia, ankstesnėje byloje kasacinio teismo padaryta išvada, kad ieškovas turi gintiną reputaciją Lietuvoje, yra ginčo santykių teisinis kvalifikavimas, o ne faktinių aplinkybių nustatymas, todėl negali turėti prejudicinių faktų pagal [CPK](#) reikšmės.
43. Apibendrinama išdėstytas byloje teismų nustatytas aplinkybes ir teisinį reglamentavimą, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismo išvados, jog ieškovo ryšiai su Lietuva yra atsitiktiniai, epizodiniai, veikiau orientuoti į teisės gyventi Europos Sąjungoje įgijimą, nei realūs, todėl vien tik galimybės pasiekti tam tikrą informaciją internete iš Lietuvos Respublikos teritorijos buvimas savaime nereiškia žalos vietos Lietuvoje dėl ryšio tarp ieškovo ir Lietuvos Respublikos stokos ir atitinkamai ieškovo reputacijos Lietuvoje nebuvimo yra pagrįstos. Tai sudaro pagrindą konstatuoti, kad skundžiami teismų priimti procesiniai sprendimai yra teisėti ir pagrįsti, jų keisti pagrindo nenustatyta.

Dėl atsakovo prašymų skirti ieškovui baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis ir atsisakymo ginti ieškovo teises

44. Atsakovas atsiliepime į ieškovo kasacinį skundą prašo ieškovui skirti iki 5000 Eur baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis klaidinant teismą dėl gyvenamosios vietos, pusę šios baudos priteisti atsakovui kaip kompensaciją.
45. [CPK 95 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad dalyvaujantis byloje asmuo, kuris nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį (apeliacinį ar kasacinį skundą, prašymą atnaujinti procesą, pateikė kitą procesinį dokumentą) arba sąmoningai veikė prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą, gali būti teismo įpareigotas atlyginti kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui šio patirtus nuostolius. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad teismas, nustatęs šio straipsnio 1 dalyje nurodytus piktnaudžiavimo atvejus, gali paskirti dalyvaujančiam byloje asmeniui iki 5000 Eur baudą, iki 50 procentų iš šios baudos gali būti skiriama kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui.
46. Kasacinio teismo išaiškinta, kad piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis yra teisės pažeidimas, t. y. civilinio proceso teisės tiesiogiai draudžiamas elgesys, už kurį nustatyta galimybė taikyti teisinę atsakomybę, įtvirtintą [CPK 95](#) straipsnyje. Ne kiekvienas pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nesilaikymo atvejis savaime reiškia teisės pažeidimą, galintį sukelti teisinės atsakomybės priemonių, nustatytų [CPK 95](#) straipsnyje, taikymą, t. y. ne kiekvienu atveju pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nepaisymas laikytinas teisės pažeidimu, bet tam tikrais atvejais gali būti įvertintas kaip netinkamas subjektinės teisės įgyvendinimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-404-969/2017](#), 63 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Pagal formuojamą kasacinio teismo praktiką įstatyme nustatytos teisės įgyvendinimas gali būti laikomas piktnaudžiavimu tik išimtiniais atvejais, kai tokia teise akivaizdžiai naudojamasi ne pagal jos paskirtį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-3-695/2017](#), 65 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
47. Teisėjų kolegija pažymi, kad analogiškas atsakovo prašymas dėl piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis galimai klaidinant teismus dėl jo gyvenamosios vietos buvo įvertintas apeliacinės instancijos teismo kaip nesudarantis pagrindo taikyti piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis instituto, nes šiuo atveju iš esmės išsiskyrė šalių byloje esančių aplinkybių vertinimas, o tai savaime neįrodo akivaizdaus ieškovo piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis. Atsižvelgiant į tai, atsakovo prašymas netenkinantinas ir ieškovui netaikytinos piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis pasekmės, nustatytos [CPK 95](#) straipsnio 2 dalyje.
48. Taip pat atsakovas byloje pateikė prašymą, kuriuo prašo atsisakyti ginti ieškovo teises. Kadangi šis atsakovo prašymas grindžiamas naujomis aplinkybėmis, kurios nebuvo nustatinėjamos pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, o kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis) ir naujų faktinių aplinkybių nenustatinėja, teisėjų kolegija konstatuoja, kad šiuo atveju egzistuoja pagrindas atsisakyti priimti šį atsakovą prašymą ir grąžinti jį padavusiam asmeniui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

49. Vadovaujantis [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalimi, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas,

teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos ([CPK](#) 98 straipsnio 1 dalis).

50. Nagrinėjamu atveju ieškovo kasacinį skundą atmetus, pripažintina, kad ieškovo bylinėjimosi išlaidos, patirtos bylą nagrinėjant kasaciniame teisme, neatlygintinos. Atsakovas šiuo atveju pateiktame atsilepime į kasacinį skundą neprašo atlyginti bylinėjimosi išlaidų, taip pat nepateikė įrodymų, kad tokias išlaidas bylą nagrinėjant kasaciniame teisme būtų patyręs. Todėl atsakovo bylinėjimosi išlaidos, patirtos kasaciniame teisme, taip pat neatlygintinos.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartį palikti nepakeistą.

Atsisakyti priimti atsakovo M. F. (M. F.) prašymą dėl atsisakymo ginti ieškovo A. S. (A. S.) teises ir grąžinti jį padavusiam asmeniui. Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos Danguolė Bublienė

Grażina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė